

Хайдутов, Ив. Сл. 1991. Произход и еволюция на докамбрийския Балкано-Карпатски офиолитов сегмент

В монографията са обобщени дългогодишните изследвания на автора върху генезиса и еволюцията на известните досега като „диабазово-филитоиден комплекс“ къснопротерозойски и раннопалеозойски магмени и метаморфни скални асоциации от Западна Стара планина. Предложен е актуален плейттектонски веществен, структурен и еволюционен модел на най-значителния съвременен европейски реликт от простиралия се между Гондвана и Лавразия Прототетиски океан, означен като Балкано-Карпатски офиолитов сегмент. В неговия скален обем аргументирано са обособени Старопланинската офиолитова асоциация (Чернявръшка група), островнодъговата асоциация (Берковска група) и вулканогенно-седиментно-олистростромната асоциация (Дългиделска група) с техните литостратиграфски подразделения. На базата на удачно подбрани разнообразни (геотектонски, структурни, стратиграфски, петрографски, геохимични, геофизични и др.) методи е направена еднотипна, възможно най-изчерпателна характеристика на строежните, веществените, възрастовите и на някои други, важни за целите на проучването особености на членовете от споменатата Западностаропланинска триада. Тя е съпоставена с разкритията на други предполагаеми нейни фрагменти от страната и с чуждестранните разкрития на Балкано-Карпатския офиолитов сегмент. На тази база последователно са разработени въпросите за геотектонската обстановка, механизма на процесите на спрединга и модела на магмената камера, обусловили възникването на офиолитовата асоциация. Разгледамо е обдуцирането на Балкано-Карпатските офиолити върху епибайкалската Мизийска платформа. Де-

финирана е Тракийската сутура като шевна зона между обдуцирания зеленошистен сфиолитово-островнодъгов ансамбъл като елемент на новата каледонска Мизийска платформа и Тракийския континентален фрагмент. Обяснена е колизионната реактивация на Тракийската сутура и нейното място в първодефинираната от автора Южноевропейска сутурна зона. Последната се схваща като съвременна следа на Прототетиския океан между Гондвана и Лавразия. По този начин монографията предлага пионерски, добре мотивиран концептуален модел за възникването и съдбата на древната океанска кора не само у нас и на Балканите, но и в цяла Южна Европа. От глобална плейттектонска гледна точка тези резултати свидетелствуват, че т. нар. „Уилсънов цикъл“ (спрединг-субдукция) е бил реалност преди началото на фанерозоя.

Монографията е онагледена с множество информативни графични приложения. А богатата библиографска справка (включваща над 250 заглавия) коректно и изчерпателно ориентира читателя по състоянието на разглежданите въпроси.

Предлаганото от автора разчленяване и интерпретиране на т. нар. „диабазово-филитоиден комплекс“ в Северозападна България вече беше възприето в официалната легенда на изготвяната понастоящем нова геоложка карта на Република България в мащаб 1:100 000 (издание на Комитета по геология и минералните ресурси — София). Освен това възгледите на Ив. Хайдутов се споделят в редица научни статии на други изследователи.

Ц. В. Цанков